

Toolkit Burgerparticipatie

Vanwege de toename van taken in het sociale domein is het voor gemeenten van belang om burgers te betrekken bij het vormen van beleid rond volksgezondheid en welzijn. Een toolkit met methodes om burgers te betrekken, helpt gemeenten om meer te doen dan informeren en raadplegen.

Dialoog met burgers: een cultuuromslag

Met de veranderingen in het sociale domein moeten burgers meer gebruik gaan maken van informele netwerken en contacten. De bezuinigingen noodzaken gemeenten om de omslag te maken naar meer burgerbetrokkenheid. Dat past ook in een veranderende samenleving, waarin mondige en goed geïnformeerde burgers niet altijd meer genoeg nemen met het feit dat de gemeente bepaalt wat er gebeurt. Op sommige gebieden, zoals het verbeteren van leefbaarheid in dorpen en wijken of ruimtelijke ordening, vindt deze burgerparticipatie al geruime tijd plaats. Op het gebied van publieke gezondheid staat deze manier van beleidsvorming nog in de kinderschoenen. Op dit moment zijn veel gemeenten bezig met het betrekken van burgers, maar hun echt meer invloed geven blijft voor veel gemeenten moeilijk. In deze gemeenten heeft burgerparticipatie vooral het doel om te informeren en te raadplegen, terwijl de echte dialoog nog uitblijft. Er is een cultuuromslag nodig om deze dialoog te realiseren.

Waarom burgers betrekken?

Er zijn verschillende redenen waarom gemeenten burgers betrekken bij het (gezondheids)beleid. Ten eerste kent de burger de buurt vaak beter dan de ambtenaar of professional, waardoor het beleid beter aansluit bij de behoefte en ervaringen en gevormd op de thema's die voor de inwoners belangrijk zijn. Daarnaast creëert burgerparticipatie ook draagvlak voor het beleid. Het directe contact dat ontstaat door participatie, vergroot het vertrouwen en betrokkenheid van de burger in de (lokale) politiek. Door burgers mede-eigenaar te maken van het probleem, zijn zij eerder geneigd om er iets aan te doen. Zo wordt de eigen kracht van burgers optimaal benut.

Burgerparticipatie: hoger op de participatieladder

Er zijn verschillende fases waarin burgers betrokken kunnen worden bij het vormen van beleid. Zo kunnen zij direct bij de start betrokken worden, zodat de inbreng ook meeweegt in alle beslissingen. Een belangrijke maat voor de participatiegraad is de zogeheten 'participatieladder' van Edelbos & Monnikhof (1998). De onderste trede is 'informeren': de burger is toehoorder en heeft geen inbreng in de beleidsontwikkeling. De beleidsmaker stelt zelf de agenda voor besluitvorming op en houdt de burger op de hoogte. Via 'raadplegen', 'adviseren', 'coproduceren' en 'meebeslissen' eindigt de ladder op de hoogste trede met 'zelfbeheer': burgers nemen zelf het initiatief om in eigen beheer voorzieningen tot stand te brengen en te onderhouden.

Een breed gedragen participatieplan

Om burgerparticipatie een kans te geven, moeten gemeenten beleidsruimte creëren. Daarvoor is zowel een duidelijke visie als een goed plan nodig. In dit plan staat welk doel de burgerbetrokkenheid heeft, bij welke projecten burgers betrokken worden, in welke fase, hoeveel burgers meedoen, op welke manier zij invloed hebben op het beleid en welke methodes de gemeente inzet. Het goed opzetten van burgerparticipatie kost tijd, maar deze investering – in het opbouwen van netwerken, het werven en het vertrouwen winnen van burgers – is zeker de moeite waard.

Goede terugkoppeling is cruciaal

Maak vooraf een plan waarin staat op welke manier de gemeente de burgers laat weten hoe hun inspanningen hebben bijgedragen aan het beleid. Laat zien op welke manier dit tot het beleid heeft geleid. Deze terugkoppeling draagt ook bij aan het vertrouwen van de burger in de gemeente en zorgt ervoor dat burgers ook bij volgende projecten betrokken willen worden. Het is belangrijk om ook al tijdens het participatietraject regelmatig te laten zien wat er met de inbreng gebeurd is en waarom deze wel of niet gebruikt is. Zet verschillende manieren van media in om burgers op de hoogte te brengen van het beleid en op welke manier zij mee kunnen denken. Gebruik (sociale) media ook als instrument om terugkoppeling richting burgers te geven.

Dynamische toolkit voor gemeenten

De GGD West-Brabant heeft vanuit de AWPG Brabant en in samenwerking met de gemeenten Moerdijk, Drimmelen en Zundert een toolkit samengesteld met methodes voor burgerparticipatie. In de toolkit staan methodes voor de verschillende treden van de participatieladder. De toolkit is geen statisch document maar een groeimodel. Het proces van burgerparticipatie is immers een levendig en dynamisch proces waarbij gaandeweg veel nieuwe of samengestelde methodes ontdekt worden. Het is belangrijk de gebruikte aanpak te evalueren. Zo kan de gemeente achterhalen of de burgers tevreden zijn over de betrokkenheid en of de ingezette methodes ook echt het beoogde doel bereikt hebben.

Drie korte films over onderzoek van de AWPG Brabant

Over dit onderzoek heeft de AWPG Brabant een korte film gemaakt. Het is een van de drie films waarmee de AWPG haar onderzoekswerk ten bate van het lokale gezondheidsbeleid en de lokale praktijk over het voetlicht brengt. De films maken duidelijk wat de meerwaarde kan zijn van praktijkgericht onderzoek voor het verbeteren van de volksgezondheid in gemeente en/of regio. [Klik hier voor de website.](#)

De Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Brabant

Sinds januari 2004 is de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Brabant (AWPG Brabant) actief. Het is een samenwerkingsverband tussen de drie Brabantse GGD'en (Hart voor Brabant, West-Brabant en Brabant-Zuidoost), het RIVM en Tranzo/Tilburg University. De AWPG Brabant bevordert de wetenschappelijke onderbouwing van beleid en praktijk in de lokale publieke gezondheidszorg. Zo kunnen gemeenten betere preventie realiseren.

Meer weten over het werk van de academische werkplaats? Kijk op www.tilburguniversity.edu/tranzo.

